

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Knjige družbe sv. Mohorja za l. 1892.

»**Jeruzalemski romar.**« Opisovanje svete dežele in svetih krajev. Spisal dr. Francišek Lampe. I. snopič (tako naj se čita na platnicah mesto I. zvezek). 8°. Str. 176. — Mislim, da nihče ne pričakuje od našega lista ocene te knjige. In ko jo tukaj v vrsti drugih Mohorjevih knjig navajamo, omenjamo le nekatere težave in okoliščine pri spisovanju te knjige.

Ko bi bil hotel pisatelj opisovati jedino le svoje potovanje, bila bi mu naloga lahka. Toda taka knjiga bi pač ne ustrezala namenom naše družbe. Osebnost pisateljeva bi bila silila na dan, opisovanje predmetov bi bilo zaostajalo. Hodil je pisatelj po srednji poti, zlasti, ker je moral pisati marsikje na kratko, da je delce vsaj deloma celotno. Tvarina je namreč jako obširna; zgodovinskih in krajevnih posebnostij je v sveti deželi toliko, kolikor nikjer drugodi. Iz teh je bilo treba povzeti le važnejše stvari in vmes tu pa tam kaj vplesti, da je v knjigi vsaj nekoliko razvedrila.

Težave je napravljala pisava lastnih imen. O tem sem izpregovoril na drugem mestu. Čitatelji utegnejo težko verjeti, da je pisatelj mnogokrat že ob samih takih besedah obstajal dolgo časa in mislil, mislil, kako bi se pisalo bolje. Koliko preglavice, koliko dvomov, koliko iskanja in notranjih muk prizadevajo pogostokrat vestnemu pisatelju prav take male stvari! Ako bodem mogel, razpravljaj bodem iz izkušnje svoje nekatere taka vprašanja, katera sem omenil danes pod drugim naslovom v tej številki. Prepričal sem se, da se pri večini slovničarjev pogreša pisateljska izkušnja. Pravilo se označi v slovnici z mirno vestjo, slovničar zapiše kratko in hladno, a pisatelju se primeri stotina slučajev, v katerih se ozira na to in ono pravilo, naposled pa vidi, kako nedostatna je slovnica. Poleg tega nadleguje pisatelja še misel, da pride kratkoviden ocenjevalec in nategne vse delo in ves sestav na svoje kopito — —: to napravlja pisatelju grenke ure. Rekel bi pa lahko: Če zahtevajo slovničarji, naj je vsak pisatelj kolikor toliko jezikoslovec, zahtevamo pisatelji še nujneje, da bodi vsak slovničar tudi izkušen pisatelj.

Neveščemu bralcu niti na misel ne pride, koliko truda je bilo za slike. Ker, žal, nimamo domačih zavodov za izdelovanje slik, treba je bilo iskati pomoči drugodi. Tu omenjam s priznanjem in pohvalo, da je zavod Husníkov in Häuslerjev v Pragi postregel prav dobro. Ni pa napravil vseh slik le-ta zavod. Ker ni bilo možno do pičice natančno nadzorovati dela, zato se je vrnilo par neznatnih pogreškov v zemljevid na str. 64, in v načrt na str. 92. Iz opisa pa lahko vsakdo popravi one pomote risarjeve, kakor »Gora Kvarantanije« v »Kvarantanija«; ali: »Damaskna vrata« v »Damaška vrata«.

Težko je bilo tudi stvarino razvrstiti tako, da ne bi se nobena stvar prav nič ponovila; kar se je pa zgodilo, to se je zgodilo v jako mali meri in le zaradi potrebe.

Naučimo se, Slovenci, zanimati se na pravi način tudi za tujino, da se naše obzorje čez Ljubljano in Golovec razširi, in da ne bomo vedno majhni in malenkostni po mišljenju, kakor smo po številu. — Družba sv. Mohorja je dala natisniti »Jeruzalemskega romarja« mnogo več izvodov, kakor je letos število udov, zato bodo novi udje lahko dobili I. snopič po 45 kr.

Dr. Fr. L.

»**Domači zdravnik**« po naukih in izkušnjah župnika Kneippa. Za vsakdanje potrebe našega ljudstva sestavil Valentin Podgorec, duhovnik krške škofije. 8°. Str. 170. — Ta knjižica nam podaja v štirih oddelkih to-le vsebino: 1. Česa je treba k zdravju, in kako se zdravje ohrani; 2. kako naj rabimo vodo; 3. pod naslovom »lekarna«, nekatere navadna zdravila z navodom, kako se pripravljajo zdravilne tinkture, čaji, prahovi in olja; 4. abecedni seznam nekaterih boleznij.

Glavni znak sedanjega človeštva je nekaka splošna omehkuženost, in prav od todi izvirajo mnoge bolezni. Omehkuženo je staro in mlado, po mestih, pa čimdalje bolj tudi po deželi. Župnik Kneipp deluje najbolj in v prvi vrsti proti mehkužnosti, rabi pa najcenejša in preprostejša zdravila. Mohorjeva družba si je pridobila vrlo zaslugo, da je to knjižico poslala med slovenski svet, ker pričakujemo, da nam pomore ohraniti ljudstvo čvrsto in zdravo.

Prav koristen se nam zdi tudi dodatek, v katerem je pisatelj po celi knjižici posejane nauke o izreji otrok zbral v kratek navod za starše. Takih naukov ni nikdar preveč. Naj bi se stariši zvesto ravnali po njih, marsikatera mladika bi vzrastla v sadonosno drevo, ki sicer zaradi nespametne izreje hira in usahne pred časom.

Pri oddelku »Kako naj se rabi voda«, svetovali bi po svoji izkušnji, — kar sicer tudi pisatelj pogosto poudarja, a se bojimo, da bodo nekateri vendar-le pregledali —, naj se bralci še le tedaj poprimejo zdravljenja z vodo, kadar so ta del knjižice popolnoma prebavili. Kar se sme rabiti čisto brez strahu — po navodu zdravnikovem ali pod nadzorovanjem izkušnega človeka, to bi utegnilo neprevidnemu neizkušencu biti v veliko škodo.

Knjižico torej priporočamo slovenskemu občinstvu, naj jo pridno prebira, a ob jednem opozarjamo, naj vodo previdno rabi za utrjevanje in zdravljenje.

Pisatelj rabi nekatere izraze, katerih ne nahajamo v splošni rabi; vendar priznavamo, da nam je bil tudi jezik dokaj všeč. Ž. B.-c.

»**Slovenske Večernice**« za pouk in kratek čas. 46. zvezek. 1892. — Vsebinsko »Večernice« je tudi letos raznovrstna in zanimiva. Pripovedne spise nahajamo v njih tri: »Najgotovejša

dota«, povest, spisala Pavlina Pajkova; »Brat Evstahij«, povest, spisal A. Koder; »Nekoliko črtic iz življenja starega Zelnič«, spisal Janko Barle. — Da rabim takoj primero: kakor se je brat Evstahij, menih-frančiskan (v povesti Kodrovi), trudil celih štirideset let, da bi primerno naslikal najsvetejše bitje na svetu, Marijo, pa se mu ni posrečilo, tako, zdi se mi, godi se marsikateremu drugemu umetniku in pisatelju povestij. Idejo ima v duši krasno, toda, ko ji je treba dati čutno obliko, tedaj se začne trpljenje, tedaj oblika neče doseči nadčutnega vzora. Ideja naše prve povesti je lepa, resnična: najgotovnejša dota vsaki deklici so delavne roke in ponižno srce. To, in jedino to doto je imela Barbika, hči kmeta Boštjana; njena polsestra Marica pa je imela jedino le telesno lepoto, drugega pa nič. A, ko je vkljub temu skoro že dobila bogatega in dobrega ženina Jožeta, pokazalo se je, da telesna lepota prav za prav ne velja nič, če duša ni lepa, okrašena s ponižnostjo, postrežljivostjo, delavnostjo. Maruša je ostala samica, postala beračica zaradi ničemerosti. Barbiko pa je vzel pridni Jože za ženo, in vse jo je spoštovalo. Tudi oče Boštjan se je naposled kesal, da je Marici dajal potuho. Taka je ideja in ta naš narod za koga ne maral, samo zato ne, ker je grd; še na misel mu ne hodi kaj takega. A to se trdi na str. 44. Kaj neprikladno je, večkrat poudarjati in omenjati lepoto »lepe Marice«, kakor čitaš v tej povesti. Pové se jedenkrat, dosti! Helena je morala biti gotovo izredne krasote, da se je vnela vojska zaradi nje, a vendar Homer omenja to samo jedenkrat, in še to le mimogredé polaga v usta resnim starcem. Sploh, osebe naše povesti niso pristno-narodne, in to jih kazi. Narod, čitajoč povest, lahko sicer vidi uresničen svoj nazor o lepoti in pridnosti, a v osehah ne more spoznati sebe, in Bog daj, da se nikdar ne bi! Naj bodo značaji, vzeti izmed naroda, res naši, potem bomo radi v celoti hvalili take povesti. — Dobro pozna pa naš narod še mladi pisatelj gosp. Janko Barle, in njegov stari Zelnič je res prava slovenska korenina. Kakor očak Izak, tako nekako se pripravlja za smrt: spravljen z Bogom želi dobiti še nekaj na svetu, pečeno repo bi še rad jedel. Dadó mu je, a ne more je več jesti; in to mu je neovrgljivo znamenje bližajoče se smrti. Koliko humorja je v teh črticah! — A. Kodra povest: »brat Evstahij« je dobra; posredno bode povzdigovala tudi češčenje Marijino, Slovencem tako ljubo. — M. Opeke: »Planinski kosci«, pesem, ima lepo misel: češ, koscem najlepša rosa je — znoj na čelu. — Poučni spisi so jako primerno izbrani. Ko prečitaš spis »Kako se potuje po Afriki«, spisal Iv. Vrhovec, užali te le to, da je spisa že konec, zakaj čitalo bi se tako berilo cele dni. Tako pripovedovati ne zna vsakdo. Človek se čudi srčnosti človeškega rodú, kaj vse stori za vedo, kakor n. pr. isti Stanley, ki je toliko

trpel v afričanskih pragozdih: lakoto, žejo, vročino, razne bolezni; in tedaj pride misel: Za nebesa ni treba polovico toliko trpljenja, a še tega ne marajo ljudje. — Spis Iv. Steklase: »Andrej Turjaški, karlovški general in glasovit junak (leta 1557—94), v spomin tristoletnice« je kaj prikladen, ker bode bodoče l. 1893. tristo let, odkar so pri Sisku pobili Turke naši pradedje. Pripovedovanje je zanimivo; zaradi mnogih krajevnih imen bi bil kaj dobrodošel mal zemljevid, kakor ga je prinesel n. pr. »Jeruzalemski romar«. To pojasnjuje umevanje. Vidi se pa iz spisa tudi, kako se je tedaj sam papež Klement VIII. zanimal za Slovence, odlikovavši Turjaškega in bodreč ga, naj še dalje prodira zoper Turke. — Črtice iz francoskih bojev na Koroškem l. 1813., spisal Fr. Hubad, bodo zlasti sosedje na Koroškem gotovo radi čitali. — Narodna pravljica: »Cesarica in cesaričina«, zapisal J. Kržišnik, ima dobro jedro: vsaka hudobija pride na dan in se kaznuje. — Res dovtipne so tudi kratkočasnice, katere je nabral A. Brezovnik. — Posebnih jezikovnih napak ni v knjižici, razven, če omenimo n. pr. skrbeti se m. skrbeti, zboleti na osepnicah m. za osepnicami, tih sem m. tiho sem ali pa: molčím, pa to so le hibice. — Hrabro so se bojevali naši dedje v slavni bitvi pri Sisku, a dr. Sketov uvodni spis: »Štiridesetletno delovanje društva in družbe sv. Mohorja« nam kaže, kako se pa od l. 1851. bojujemo Slovenci s peresom in knjigo za sv. katoliško vero in mili materinski jezik. Nad štiri milijone knjig je izdala družba v teh letih in zbrala lepo število pisateljev okrog sebe. Prvi bojevnik so bili nepozabni knezoškof A. M. Slomšek, za njimi A. Einspieler, Ant. Janežič in dr. Pregled vseh doslej od družbe natisnjenih spisov je kaj koristen. Kakor so bili nekdanj Slovenci najprej Bogu hvaležni za vse slavne zmage, tako moramo i mi pred vsem Boga zahvaliti za tolik napredek družbe sv. Mohorja, zahvaliti iz srca pa tudi vse, kateri so karkoli storili njej v prospeh in čast.

J. D.

»**Psalmi.**« Preložil Iv. Vesel. V Ljubljani. Založil prelagatelj. Tisek »Katoliške Tiskarne«. 1892. Str. 259. Cena 1 gld. 20 kr. Dobiva se v »Katol. Bukvarni« in pri Kleinmayerju v Ljubljani, pri Drag. Hribarju v Celju in Spir. Skertu v Gorici. — »Tu podajam slovenskemu občinstvu sad več kot desetletnega truda,« tako pričenja pesnik svoj kratki predgovor. In tak sad je tudi vreden tolikega truda. Svetopisemsko poezijo v novodobni obliki presaditi na domača tla — ni lahko delo, in zato smo dolžni pesniku priznanja in hvale, da je je tako izvrstno dovršil. V najraznovrstnejši meri, iz večine v gladkih rimah in v čistem jeziku se nam tolmačijo lepo po redu posamične misli. Izpuščeni so 52., 69. in 107. psalm, ker so z malimi izjemami po dvakrat v sv. pismu. Tako je 52. pozneje predelan po 13., 69. je skoraj po besedi v 39., 14.—18., 107. pa je sestavljen iz 56. in 59. psalma. — V 67. psalmu je 20.—23. vrsta prestavljena za 11.; ravno tako je tudi v 113. psalmu zadnja kitica sestavljena iz srednjih vrst, namreč iz 11., 12. in 10. — V jednega sta zedinjena 41. 42. in 114. 115. psalm; to je bilo pesniku